

INHOUDSOPGAVE

	PAGINA
1 Ligging, grenzen en omvang	2
2 Landschappelijke structuur	3
3 Infrastructuur	6
4 Nederzettingen	7
5 Bevolking	9
6 Middelen van bestaan	10
7 Sociale en culturele voorzieningen	12
8 Ontwikkeling 1850 - 1940	14
Bronnen	17
Bijlagen	21

HET OVERSTICHT
Zwolle, december 1988.

1 Ligging, grenzen en omvang

De plattelandsgemeente Bathmen ligt in het zuiden van Salland. De hoofdplaats van de gemeente is het dorp Bathmen. Daarnaast kunnen de buurschappen Loo, Dortherhoek, Zuidloo, Pieriksmars en Apenhuizen worden onderscheiden. De huidige grenzen van de gemeente zijn in 1814 tot stand gekomen, toen het gebied ten zuiden van de Schipbeek, de marke Zuidloo en Dorth, aan de gemeente Bathmen werd toegevoegd. Hiermee werd de situatie van vóór 1807 hersteld, toen Bathmen en Loo en Zuidloo en Dorth samen het schoutambt Bathmen vormden. In 1811 werden Bathmen en Holten twee afzonderlijke gemeenten, hoewel zij tot 1834 dezelfde burgemeester hadden. De aangrenzende gemeenten zijn Diepenveen in het noorden, Holten in het oosten, Gorssel (Gelderland) in het zuiden en Deventer in het westen. (kaart 1)

Het grondgebied van de gemeente Bathmen besloeg op 1 januari 1987 een oppervlakte van 2788 ha., inclusief de binnenwateren. In de gemeente stonden 1677 woningen, de woningdichtheid per km² bedroeg derhalve 61. De gemeente Bathmen telde op de genoemde datum 5129 inwoners.

2 Landschappelijke structuur

2.1. Geologie (kaart 2)

De gemeente Bathmen ligt in een overgangsgebied tussen het hogere stuwwallenlandschap in het oosten en het rivierkleigebied van de IJssel aan de westkant. Een complex van dekzandruggen en -welvingen geeft het gebied een licht geaccidenteerd karakter. Alleen in het oosten treft men een dekzandvlakte. Daarnaast vindt men op de geologische kaart in het zuidwesten twee smalle stroken, die als beekdalen worden getypeerd.

2.2. Bodemgesteldheid en landschap

De enkeerdgronden, die gekenmerkt worden door een dikke bovenlaag, zijn het resultaat van een eeuwenlange bemesting met heideplaggen op de enken. De enkeerdgronden vallen dan ook samen met de belangrijkste escomplexen, bijvoorbeeld in het westen (Bathmener Enk) en in het zuidwesten (ten westen van Dortherhoek). Daarnaast treft men podzolgronden aan in het oosten (Bathmens veen en Pieriksmars) en in een strook, die dwars door de gemeente loopt (Langenberger veld). Tenslotte kunnen in de lagere delen tussen de dekzandruggen drie oostwestlopende stroken met beekerdgronden worden onderscheiden, waarvan de bodems gekenmerkt worden door zandige zavel en klei op zand.

Op grond van de aanwezige bodemsoorten, reliëfvormen en ontginningsgeschiedenis heeft zich in de gemeente Bathmen een kleinschalig hoevenlandschap ontwikkeld. Kleinschaligheid, een onregelmatige verkaveling en een grote mate van afwisseling zijn kenmerkend voor dit landschap. De

boerderijen zijn gegroepeerd in esgehuchten en hoevenzwermen, tamelijk regelmatig verspreid over het gemeentelijk grondgebied. De meeste gronden worden tegenwoordig gebruikt als grasland. Tevens wordt er op vrij grote schaal mais verbouwd.

In de gemeente liggen de reservaatgebieden Dortherhoek, 't Schoolder, Bathmense Broek en Snatergat. De hierin gelegen cultuurgebieden worden omzoomd of begrensd door relatief voedselarme bos- en houtwalcomplexen.

2.3. Bodembeheer en ontginningen (kaart 3)

Nadat de al in de achtste eeuw de enken tot stand waren gekomen vonden er tot het begin van de negentiende eeuw weinig ontginningsactiviteiten plaats. De meeste boeren woonden omstreeks 1850 in het westelijk deel van de gemeente Bathmen. Het oosten van de gemeente was nog één uitgestrekt woest gebied, bestaande uit het Bathmens veen, de Bathemsbroek en een deel van de Pieriksmars.

In het midden van de negentiende eeuw werd de marke-organisatie, die eeuwenlang een belangrijke rol hadden gespeeld bij bodembeheer en ontginningen, opgeheven. De schoutambt van Bathmen bestond uit de marke Bathmen en Loo en de marke Dorth en Zuidloo, die respectievelijk in 1867 en 1865 werden ontbonden. Dit was min of meer een bekrachtiging van een reeds gegroeide situatie, want in 1831 waren de meeste gronden in de marke Bathmen en Loo verdeeld onder de gewaarden en in 1852 waren bruggen, wegen etc.

overgedragen aan de gemeente.

Na de ontbinding van de marken werd het tempo van de ontginningen verhoogd. In de daarop volgende periode zijn de woeste gebieden in het oosten van de gemeente grotendeels gecultiveerd. Omstreeks 1910 kwam men gereed met de ontginning van het Bathmens veen en hierna vonden er geen grote ontginningsactiviteiten meer plaats. In 1948 treft men alleen nog maar een aantal verspreide woeste gebiedjes aan, waarbij het opmerkelijk is dat een gedeelte van het Langenbergerveld ook tot de woeste gronden gerekend wordt, terwijl dit in 1850 niet het geval was.

2.4. Waterbeheersing

In 1881 worden de waterschappen De Schipbeek en De Dortherbeek opgericht. Het Waterschap De Schipbeek had het beheer over een brede strook aan beide kanten van de gelijknamige rivier. In 1896 is men gereed gekomen met het graven van de nieuwe Schipbeek over een traject van 26 kilometer van Deventer naar het Twentekanaal tussen Lochem en Goor. Sinds die tijd kunnen in de gemeente Bathmen de (nieuwe) Schipbeek en de ten noorden daarvan stromende Oude Schipbeek worden onderscheiden. De belangrijkste functie van de Schipbeek is thans de ontwatering van de landbouwgronden. Het zuiden van de gemeente viel onder het waterschap De Dortherbeek, dat in 1958 is opgegaan in dat van de Schipbeek.

In het noorden van de gemeente is er nog een smalle strook, die pas na 1945 in waterschapsverband

is opgenomen en die thans tot het
waterschap Salland behoort.

3 Infrastructuur

(kaart 4)

3.1. Waterwegen

De belangrijkste waterweg van de gemeente was de Schipbeek (de vroegere Hunnepe), die vooral van belang was voor het vervoer van houtvloten naar de zagerijen van Deventer. In 1927 werd er een nieuwe bedding gegraven en in de jaren daarna vonden er talrijke andere normalisatiewerkzaamheden plaats. Door de stuwen, die daarbij zijn aangebracht, is de Schipbeek thans niet meer bevaarbaar.

3.2. Wegen

Rond 1850 is alleen een deel van de Gorsselse weg van het dorp Bathmen tot aan de Gelderse grens verhard. De gemeente heeft de eerste rijkswegen in de negentiende eeuw bewust gewerd, zodat de huidige Rijksweg 344 het grondgebied van de gemeente alleen in de Pieriksmars kruist.

Omstreeks 1940 zijn de weg naar Lochem, de Looweg (richting Holten), de Deventerweg (richting Deventer) de Koekendijk (richting rijksweg) en een aantal straten binnen het dorp inmiddels verhard, zodat er een radiaal wegennet vanuit het dorp Bathmen is ontstaan.

De rijksweg E-30, die in 1972 werd geopend, heeft de bereikbaarheid van de gemeente sterk verbeterd.

3.3. Spoorwegen

In 1888 is de spoorlijn Apeldoorn-Almelo gereed gekomen. Tegelijkertijd werd het in 1886 door de Nederlandsche Locaalspoorwegmaatschappij aanbestede station van Bathmen in gebruik gekomen. Dit station werd in 1951 gesloten en in 1970 afgebroken.

4 Nederzettingen

(kaarten 5 en 6)

4.1. Kernen

Het dorp **Bathmen** is ontstaan als een kernesdorp op korte afstand van de meer naar het westen gelegen Bathmener Enk. Omstreeks 1850 heeft de bebouwing een onregelmatig karakter met grote onderlinge afstanden tussen de huizen en de kerk als middelpunt. Naast landbouw vindt ook enige handel plaats in akkermaalshout en schors. In de periode 1850-1940 groeit het dorp in geringe mate. Ook de in 1888 in gebruik genomen spoorlijn heeft weinig invloed op het tempo en de richting van de dorpsuitbreidingen. Rond 1940 blijft de kernbebouwing van Bathmen beperkt tot het gebied aan en tussen de Dorpsstraat, Molenstraat, Schoolstraat en Brink.

Na de Tweede Wereldoorlog, maar vooral na 1969, heeft Bathmen een explosieve groei als forensendorp gekend, vooral met betrekking tot in Deventer werkende mensen. Het dorp voorziet in de primaire levensbehoeften van de inwoners van de gemeente, terwijl men voor de overige behoeften is aangewezen op Deventer. Wat betreft het middelbaar onderwijs zijn Holten en Lochem ook van belang.

De huidige structuur van Bathmen kan worden omschreven als een redelijk compacte nederzettingenvorm tussen de Schipbeek en de spoorlijn. Ten oosten, ten westen en ten zuiden van de oorspronkelijke kernbebouwing zijn uitbreidingen gerealiseerd, die het dorp een enigszins rechthoekige vorm geven. Alleen in het noorden is de uitbreiding beperkt gebleven tot de bebouwing langs de Koekendijk;

de spoorlijn fungeert nog steeds als de noordgrens.

4.2. Buurschappen

Naast het dorp Bathmen kunnen de volgende buurschappen onderscheiden worden: Loo, Apenhuizen, Pieriksmars, Dortherhoek en Zuidloo. **Loo**, dat ontstaan is als kernesdorp, telde omstreeks 1850 68 huizen en 420 inwoners. De buurschap lag oorspronkelijk op geringe afstand van het dorp Bathmen, maar heeft zich na 1850 naar het oosten verplaatst. De komst van een lagere school in 1912 heeft de structuur van deze buurschap enigszins gewijzigd. Rondom de school heeft zich een kleine kern gevormd en hebben zich een paar verzorgende bedrijfjes gevestigd.

De buurschappen Apenhuizen en Pieriksmars worden niet apart genoemd in de bevolkings- en woningstatistieken; **Apenhuizen** valt onder Bathmen en **Pieriksmars** onder Loo.

Dortherhoek en Zuidloo kunnen beide als hoevenzwermdorpen worden getypeerd. Omstreeks 1850 stonden er in deze buurschappen respectievelijk 48 en 41 woningen.

Dortherhoek bestaat thans uit een kleine bevolkingsconcentratie rond de voormalige Dorthermolen, met daarnaast een gebied met verspreide boerderijen. Wat betreft de primaire voorzieningen is men op Bathmen-dorp aangewezen. Ditzelfde geldt voor **Zuidloo**, waar van een bevolkingsconcentratie helemaal geen sprake is. Deze buurschap bestaat uit verspreid liggende boerderijen, die gemiddeld iets groter zijn dan in

de rest van de gemeente.

Op het grondgebied van de huidige gemeente Bathmen hebben drie havezaten gelegen, namelijk Arkelstein in Loo, Blankena in Zuidloo en de hof te Dorth of De Meyer in Dortherhoek.

5 Bevolking

5.1. Loop van de bevolking (tabel 1)

Tussen 1850 en 1940 wijkt de bevolkingsontwikkeling van de gemeente Bathmen niet sterk af van de omliggende plattelandsgemeenten. Vóór 1900 blijft de bevolkingsomvang tamelijk constant, tussen 1860 en 1890 loopt de bevolking zelfs in omvang terug. De landbouwcrisis en de geringe werkgelegenheid buiten de landbouw zijn hiervoor de belangrijkste oorzaken. Na 1900 neemt de bevolkingsomvang snel toe onder invloed van (o.a.) betere economische omstandigheden in landbouw en industrie.

Na 1940 kent de gemeente Bathmen een explosieve bevolkingsgroei. Vooral de opkomst van het forensisme vanuit en naar Deventer heeft hiertoe bijgedragen.

5.2. Ruimtelijke spreiding (tabellen 2 en 3)

In 1849 telde de gemeente 1530 inwoners. Het dorp Bathmen was met 528 inwoners (=34,5 %) de grootste nederzetting, terwijl de rest verspreid over de buurschappen woonde.

In de periode 1850-1940 is er weinig verandering in de verdeling van de bevolking over de gemeente gekomen. Ook in de naoorlogse periode wijzigt zich dit beeld aanvankelijk niet; in 1960 woont 45,8% in de hoofdplaats. Daarna blijft het aantal inwoners van de buurschappen redelijk constant, terwijl het dorp Bathmen snel groeit met als gevolg dat op 1 januari 1987 68,2% van de gemeentelijke bevolking in Bathmen zelf woont (tabel 2).

6 Middelen van bestaan

6.1. Landbouw

De omgeving van Bathmen heeft dankzij de hogere ligging in de IJsseldelta en de vruchtbare gronden al in een vroeg stadium permanente bewoning gekend. In de achtste eeuw na Chr. zijn op de dekzandruggen de escomplexen of enken ontstaan. De boerderijen zijn aan de rand van deze enken gebouwd, op de overgang van de hoge naar de lage gronden. Vooral het zuidwesten was door de afwisseling van lange beekdalen en hoge dekzandruggen geschikt voor permanente vestiging. De grootste enk was de Bathmensche Enk, iets ten zuidwesten van het dorp. Andere belangrijke escomplexen zijn de enk ten westen van de Dortherhoek, de Apenhuizer Enk en de Looer Enk, die ten westen van de huidige buurschap Loo lag.

Het gebied rondom Bathmen behoorde tot het Sallands akkerbouwgebied en bestond in 1602 voor 248 ha (=8,3%) uit bouwland. Dit is een hoog percentage, als men bedenkt dat de huidige gemeente toen nog voor circa 90% uit woeste grond bestond. Dat het accent in de bedrijfsvoering op de akkerbouw lag, blijkt uit de twee molens, die kort na 1850 op het grondgebied van de gemeente konden worden aangetroffen. In de Dortherhoek stond destijds de in 1797 door de heer van Dorth gestichte Dorthermolen en in het dorp Bathmen stond de molen Werklust. De laatste brandde in 1935 af, van de Dorthermolen is sinds 1950 alleen nog een molenstomp overgebleven. De "Bathmense molen" ofwel molen De Leeuw staat op het grondgebied van de gemeente Diepenveen en valt dus buiten deze beschouwing.

Vanaf het begin van de zeventiende eeuw is het accent duidelijk verlegd. Rond 1850 werd al 58% van de ontgonnen gebieden in het Sallands akkerbouwgebied in beslag genomen door de veeteelt. In de loop van de twintigste eeuw heeft er bedrijfsvergroting plaatsgevonden, die veelal gepaard ging met een grotere specialisatie in de richting van de rundvee- en varkenshouderij. De nog bestaande akkerbouw staat voornamelijk in dienst van de akkerbouw en is vrijwel beperkt tot de teelt van ruwvoerders (snijmais), terwijl de teelt van granen zoals rogge praktisch is verdwenen. Op 1.1.1987 bestond 1587 ha van het cultuurareaal uit blijvend grasland, terwijl 475 ha gebruikt werd voor akkerbouwgewassen (resp. 77 en 23%).

6.2. Ambacht, industrie en diensten

In het midden van de negentiende eeuw beperkte de nietagrarische werkgelegenheid zich tot een klein groepje handelaren en een aantal ambachtslieden, zoals bakkers, slagers, smeden etc.

In 1880 werd ten zuiden van Bathmen in de Dortherhoek de vleeswarenfabriek van Koersen opgericht, die tot na de Tweede Wereldoorlog als zodanig dienst heeft gedaan. Na de sluiting van de fabriek heeft het gebouw nog enige tijd dienst gedaan als weverij, maar rond 1970 is het gesloopt ten behoeve van de nieuwe snelweg, de A1 (of E-30).

Vlak voor de eeuwwisseling werd door de heer Modderman aan de Koekendijk de stoomzuivelfabriek Wilhelmina opgericht. In 1905 is

deze fabriek opgeheven als gevolg van de oprichting van de Bathmense Coöperatieve Stoomzuivelfabriek. Het oude gebouw heeft lange tijd als woning annex kruidenierswinkel dienst gedaan en wordt thans gebruikt als drukkerij. Ook de nieuwe zuivelfabriek is inmiddels (in 1986) gesloten, nadat deze al in een eerder stadium door de Coberco was overgenomen.

Tot 1940 heeft de industrie derhalve een zeer bescheiden omvang gehad in de gemeente Bathmen. Dit blijkt onder andere uit het feit dat in 1939 2,32% van de beroepsbevolking werkzaam was in de industrie. Nadien is de industriële werkgelegenheid wel enigszins vergroot, maar nog steeds speelt deze een kleine rol. Het is in dit verband kenmerkend dat de gemeente Bathmen getalsmatig de grootste werkgever is, gevolgd door onder andere een transportbedrijf, een metaalbedrijf en een garagebedrijf.

7 Sociale en culturele voorzieningen

7.1. Kerken en begraafplaatsen

In de overwegend protestantse gemeente Bathmen staat één kerk, die al uit de dertiende eeuw stamt. De kerk is een geschenk van de bisschop van Utrecht aan het kapittel van de Grote of St. Lebuinuskerk te Deventer. Sinds de Reformatie wordt het gebouw gebruikt door de Nederlands-Hervormde kerk. In 1870 heeft een grote verbouwing plaatsgevonden, waarbij de kerk vergroot werd door de aanbouw van twee zijbeuken. Bij deze verbouwing kwamen laatmiddeleeuwse muurschilderingen te voorschijn.

De oude begraafplaats uit 1900 werd in 1972 gedeeltelijk gesloten. De nieuwe algemene begraafplaats werd in 1950 gesticht.

7.2. Scholen

Tot 1911 heeft de gemeente Bathmen één lagere school gehad, die in het hoofddorp gevestigd was. Deze openbare school werd in 1884 gebouwd, nadat de vorige school te oud en te klein was geworden. In 1911 werd begonnen met de bouw van een lagere school in de buurschap Loo, die in 1912 in gebruik werd genomen.

Thans telt de gemeente Bathmen drie openbare lagere scholen: twee in het dorp Bathmen en één in Loo.

7.3. Overige

Tot 1889 hebben de boerderijen De Pakkerij en (later) De Beekhof dienst gedaan als gemeentesecretarie. In 1888 kocht de gemeente Bathmen een huis, dat verbouwd is en vanaf 1889 dienst doet als gemeentehuis.

In 1889 heeft de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij in Bathmen een telegraafkantor voor publiek verkeer geopend, dat in 1917 is gesloten. Ondertussen was er in 1911 een hulptelegraaf- en telefoonkantor gevestigd, dat in 1986 werd uitgebreid tot postkantor.

8 Ontwikkeling 1850 - 1940

Typering:

Kernesdorp.

Functie:

Tussen 1850 en 1940 was Bathmen hoofdzakelijk een agrarisch dorp met enige voorzieningen.

Ruimtelijke ontwikkeling:

In 1850 werd de structuur van het dorp bepaald door de Deventerweg en de Looweg; de verbindingswegen met Deventer en Loo. De noord-zuidverbindingen bestonden uit de Koekendijk en de Gorselseweg. Bezijden deze kruising van wegen ligt de kerk in een open ruimte. Het dorpsbeeld werd in 1850 hoofdzakelijk bepaald door boerderijen en de daarbij behorende erven. In de periode 1850-1940 heeft verdichting plaats.

Er werden enige villa's, de postorie, en het gemeentehuis (1880), en een aantal burgerwoningen gebouwd.

In 1888 werd de spoorlijn aangelegd. Het station was van dezelfde datum, doch werd in 1951 gesloopt.

Historische architectonische kwaliteit:

Karakteristiek voor het dorp zijn het centrale deel van de Dorpsstraat, een deel van de Brink (van villa Willy tot en met Brink 6) en het begin van de Looweg, vanwege het nog aanwezige 19e/20e eeuwse karakter.

De tuinen met hoge bomen vormen hiervan een specifiek onderdeel.

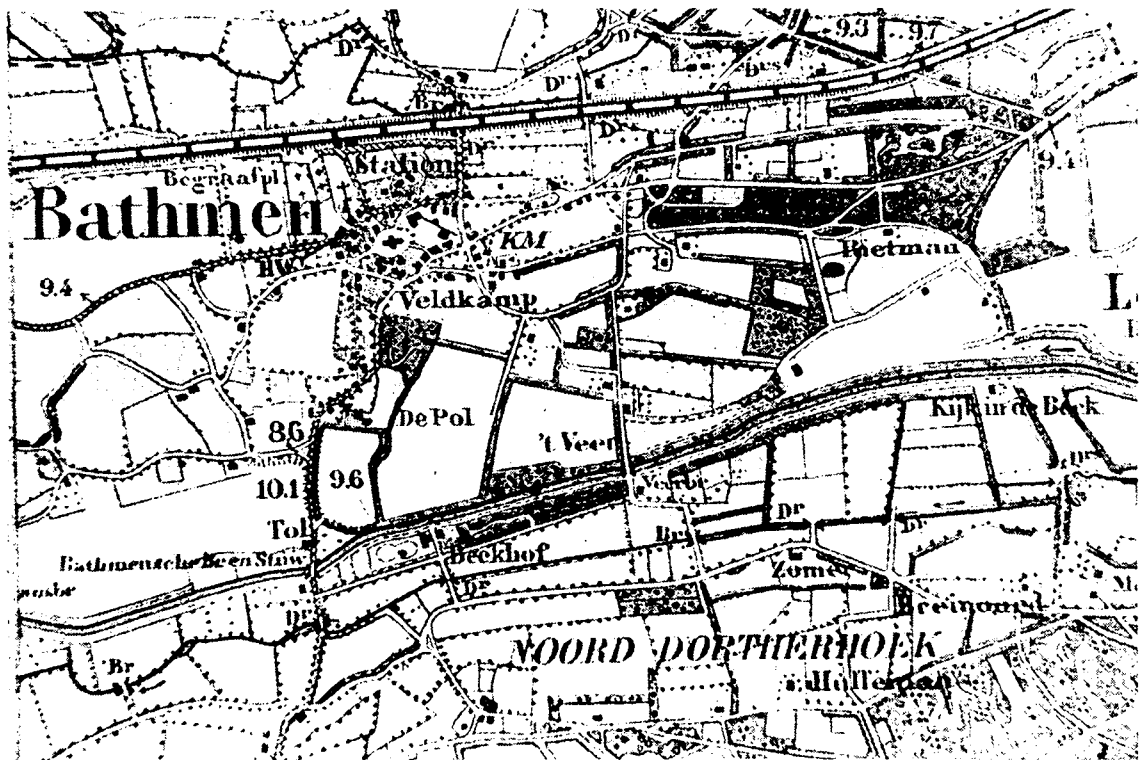
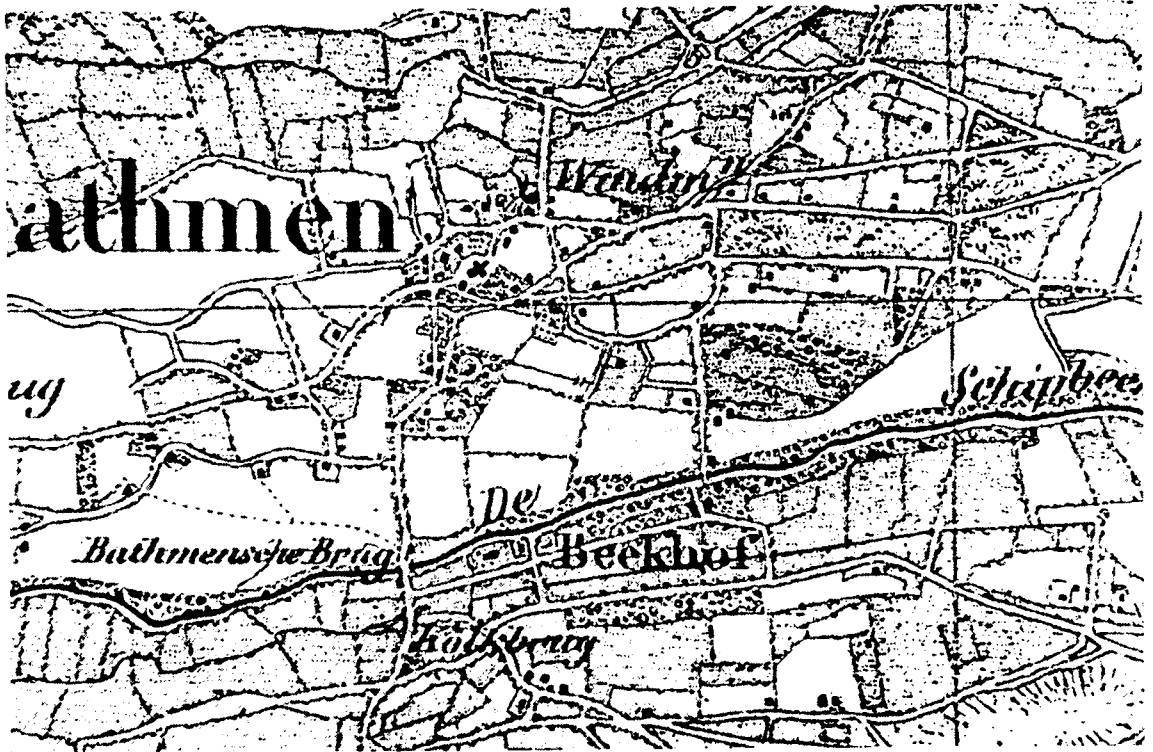
De in deze periode gebouwde burgerwoningen bestaan veelal uit een bouwlaag met een pannendak.

De centraal in de voorgevel staande voordeur is opgenomen in een eenvoudige middenrisaliet.

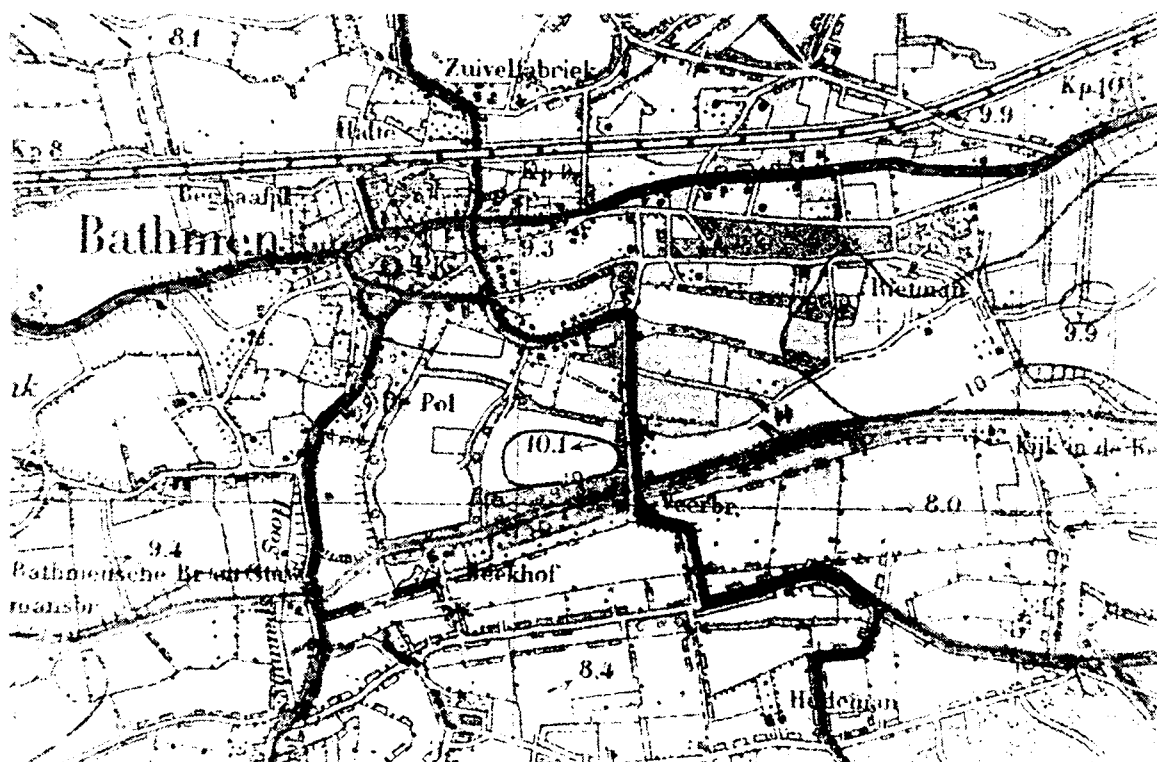
Stedebouwkundige ontwikkeling Bathmen

Boven: kaart ca. 1850

Onder: kaart ca. 1900

Kaart ca. 1940

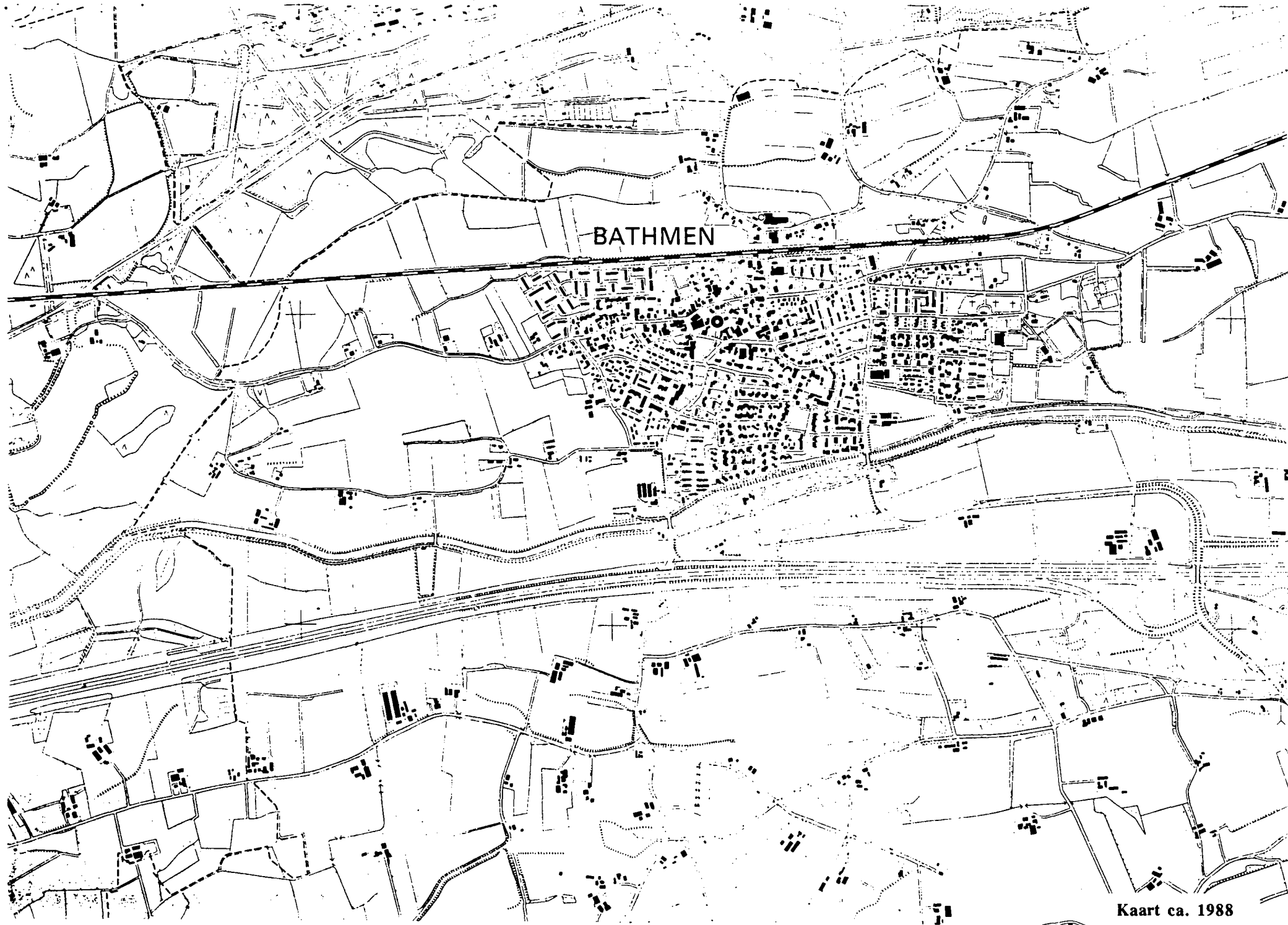
Schaal : ca. 1:15000

Bron : Topografische kaarten van Nederland

Kaart ca. 1850, verkend 1846

Kaart ca. 1900, verkend 1865/1880, herzien 1907, ged. herzien 1911

Kaart ca. 1940, verkend 1929

BATHMEN

Bronnen

Literatuur Bathmen en regio:

*Bathmen; woongedeelte in het groen, z.p., z.j.

*Commissie Beheer Landbouwgronden, Beheersplan Bathmen, 1985.

*Commissie voor veldnamen van de Culturele Raad Overijssel, Veldnamen in Bathmen, Utrecht, 1987.

*Groot Koerkamp, J., Een kort overzicht van de kerkgeschiedenis van Lettele 1809-1976, Deventer, 1976

*Lunenburg, W., Bathmen in oude ansichten, Zaltbommel, 1971

*Stichting Overijssel (ed.), Sociale kaart van de gemeente Bathmen, Zwolle, 1964

*Volkers, M. en W. Holl, Bathmen vroeger & nu, Holten, 1987

Van de gemeente ontvangen, niet gepubliceerd materiaal:

- Beleidsnota dorpsvernieuwing gemeente Bathmen (1986)
- Bestemmingsplan buitengebied (1976)
- Kom Bathmen (1978)

Literatuur algemeen:

*Aa, Van der, Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, deel 1-12. Gorinchem, 1839-1848.

*Atlas van Nederland, 's-Gravenhage, 1963-1977.

*Atlas van Nederland. Deel 2: bewoningsgeschiedenis; deel 12: infrastructuur; deel 13: geologie; deel 14: bodem; deel 15: water; deel 16: landschap; deel 20: landinrichting, 's-Gravenhage, 1984.

*Besselaar, Molens in Nederland, Amsterdam, 1974.

*Bevolking der Gemeenten van Nederland op 1 januari 1987, 's-Gravenhage, 1987.

*Bijdragen uit het land van IJssel

en Vecht, Eerste en tweede
bundel, IJsselacademie, Zwolle
1977-1978.

*Buter, A., De groene vallei. Stad
en land aan de IJssel, Den Haag,
1978.

*Buter, A., Dit land over de
IJssel, Hoorn, 1976.

*Crom, A.P., (red.) e.a.,
Anderhalve eeuw gereformeerden in
stad en platteland, deel 7,
Overijssel, Kampen, 1985.

*Demoed, H.B., Mandegoed
schandegoed, Zutphen, 1987.

*Dekker, G. (Red.), e.a., Oude
fabrieks- en bedrijfsgebouwen in
Overijssel, Serie jaarboeken
Overijssel, Zwolle, 1986.

*Dijksterhuis, R.,
Spoorwegtracering en stedenbouw in
Nederland, historische analyse van
een wisselwerking, de eerste eeuw:
1840-1940, Z.p. [Groningen],
Z.j.[1980].

*Egberts, E., Wie water deert, die
water keert, Zwolle, 1985.

*Elzenga, E., Langs de oude
Overijsselse kerken, Baarn, 1972.

*Engelen van der Veen, G.A.J. van,
'Marken in Overijssel', in:
Geschiedkundige atlas van
Nederland, Den Haag, 1924.

*Engelen van der Veen, G.A.J. van,
G.J. ter Kuile en R. Schuiling,
Overijssel, Deventer, 1931.

*Fischer, E.J., Stroomopwaarts,
Zwolle, 1986.

*Fockema Andrea, S.J., Het
kaartbeeld van Overijssel 1550-
1850, Overdruk uit Versl. en
Medede. v.d. Ver. tot Beoefening
van Overijsselsch Regt en
Geschiedenis, 55ste stuk, z.p.,
1939.

*Gevers, A.J., en A.J. Mensema, De
havezaten in Salland en hun
bewoners, Alphen aan den Rijn,
1983.

*Grote Topografische Atlas van

Nederland, deel 3, Oost
Nederland, Groningen, 1987.

*Heitling, W.H. en Lensen, L.,
Vijftig eeuwen volk langs de
IJssel, Zutphen, z.j. [1980].

*Hendriks, F.M., De grenzen van
Overijssel en van de Overijsselse
gemeenten van 1807 (1811-1842),
Overdruk uit Versl. en Medede.
v.d. Ver. tot Beoefening van
Overijsselsch Regt en Geschiedenis
75e stuk, 1960.

*Krämer, G., Wij trekken door
Twente en Salland, Arnhem, z.j.
[1935].

*Kuile, E.H., ter, De monumenten
van geschiedenis en kunst, Zuid-
Salland, 's-Gravenhage, 1964.

*Kuile, E.H., ter, Noord- en Oost-
Salland, 's-Gravenhage, 1974.

*Kuile, E.H., ter, Zuid-Salland,
's-Gravenhage, 1964.

*Kuyper, J., Gemeente-atlas van
Nederland, Zaltbommel, (herdruk),
1971.

*Kloot Meijburg, H., van der, Onze
oude dorpskerken, Rotterdam, 1921.

*Meene, J.G.C. van de en P.
Nijhof, Spoorwegmonumenten in
Nederland, Amsterdam, 1985.

*Meindersma, H. en K. de Jong
(red.), Jongere bouwkunst in
Overijssel, 1840-1940, Zwolle,
1985.

*Mulder, G.J.A., Handboek der
geografie van Nederland. Deel VI,
Zwolle, 1959.

*Nijhof, P., Oude fabrieksgebouwen
in Nederland, Amsterdam, 1987.

*Nijhof, P., Watermolens in
Nederland, Zwolle, 1982.

*Nijhof, P., Windmolens in
Nederland, Zwolle, 1983.

*Overijssel, de provincie en
Overijsselse gemeenten in kaart en
aanzicht, Zwolle, 1983.

*Overijssel, Aspecten en
Perspectieven, Amsterdam, 1951.

*PPD van Overijssel/ASP,

Streekplan IJsselvallei, 1985.

*Pyttersen's Nederlandse almanak voor iedereen, Zaltbommel, 1922-1942.

*Romers, H., De spoorwegarchitectuur in Nederland 1841-1938, Zutphen, 1981.

*Rosenberg, H.P.R., De 19de-eeuwse kerkelijke bouwkunst in Nederland, 's-Gravenhage, 1972.

*Schelhaas, H. en B. Molenaar (red.), Graven en begraven in Overijssel, Serie jaarboeken Overijssel, Zwolle, 1981.

*Schelhaas, H. (Red.) e.a., Historische kerken in Overijssel, Serie jaarboeken Overijssel, Zwolle, 1974.

*Schelhaas, H. (Red.) e.a., Molens in Overijssel, Serie jaarboeken Overijssel, Zwolle, 1972.

*Schelhaas, H. (Red.) e.a., Schipvaart en schepen in Overijssel, Serie jaarboeken Overijssel, Zwolle, 1985.

*Schuiling, R., Nederland, handboek der aardrijkskunde, deel 1 en 2, Zwolle, 1936.

*Schutten, G.J., Varen waar geen water is, reconstructie van een verdwenen wereld, geschiedenis van de scheepvaart ten oosten van de IJssel van 1300-1930. Twentsche courant.

*Seinen, J.R. en G. de Wit, Stap voor stap langs de Vecht, Hardenberg, 1985.

*Slicher van Bath, B.H., Een samenleving onder spanning, Geschiedenis van het platteland in Overijssel. Assen, 1957.

*Slicher van Bath, B.H., (red.), Geschiedenis van Overijssel, Deventer, 1970.

*Steegeh, A., Monumentenatlas van Nederland, Zutphen, 1985.

*Steensma, R. (Red.) en C.A. van Swichem (Red.), honderdvijftig jaar gereformeerde kerkbouw,

Kampen, 1986.

*Stiksma, K., Spiegel van steden, dorpen en landschappen in Oost-Nederland, Overijssel, Gelderland en het rivieren gebied, Ridderkerk, 1986.

*Stilma, L., Rondom de Holterberg e.v., Holten, z.j. [1962].

*Varwijk, G.H. en J.R. Seinen, Stap voor stap langs de Dedemsvaart, Dedemsvaart, 1983.

*Ven, D.J., van der, Met de goastok door Twente en Salland, Verslagen van de hoofdcommissie voor herziening der belastbare opbrengst van de ongebouwde eigendommen, Overijssel, 's-Gravenhage, 1890.

*Visscher, H.A., Het Nederlandse landschap, een typologie ten behoeve van het milieubeheer, Utrecht, 1974.

*Volmuller, H.W.J. (samenstelling), Nijhofs Geschiedenislexicon, Nederland en België, 's-Gravenhage-Antwerpen, 1981.

*Vuuren, L., van, Rapport betreffende een algemeen onderzoek naar de sociaal-economische structuur van het district van de kamer van koophandel en fabrieken voor Salland, Epe, 1941.

*Werkman, G., Kent u Overijssel ook zo?, Zeist, z.j. [1962].

*Wieringa, H. (red.), Waterstaat in Overijssel, Zwolle, 1983.

*Woud, A. van der, Het lege land. De ruimtelijke orde van Nederland 1798-1848. Amsterdam, 1987.

*Zanden, J.L., De economische ontwikkeling van de Nederlandse landbouw in de negentiende eeuw, 1800-1914, Utrecht, 1985.

*Zonneveld, J.L.S., Levend land. De geografie van het Nederlandse landschap, Utrecht, 1985.

Kaarten:

Bodemkaart van Nederland. Stiboka,
Wageningen, 1985.

Kadastrale minuutkaart 1832,
Rijksarchief Overijssel, Zwolle.

Topografische kaart van Nederland,
ca. 1850, 1900, 1935, 1950, 1960,
1976 en 1985. Topografische Dienst
Delft/Emmen.

Archieven:

Databank Universiteit van
Amsterdam, Vakgroep Sociale
geografie, 1988.

Gemeenteverslagen 1850-1940,
Rijksarchief Overijssel, Zwolle
Verslagen van Gedeputeerde Staten
1850-1940, Rijksarchief
Overijssel, Zwolle.

Bijlagen

Tabellen

Tabel 1.
Loop van de bevolking in de gemeente Bathmen*

jaar	aantal inwoners	index (1850=100)
1850	1.525	100
1860	1.535	101
1870	1.467	96
1880	1.375	90
1890	1.374	90
1900	1.398	92
1910	1.640	108
1920	1.730	114
1930	1.900	125
1940	2.105	138
1987	5.129	336

Bron: Databank Universiteit van Amsterdam, 1988.

* Gegevens per 31 december, behalve 1987 (1 januari)

Tabel 2.
Woningvoorraad en bevolkingsomvang per kern of buurschap omstreeks 1850

kern of buurschap	woningen	inwoners*
Bathmen	ca. 75	528
Loo	ca. 68	422
Zuidloo	ca. 48	289
Dortherhoek	ca. 41	291

* Gegevens per 31 december

Bronnen: Aa, Van der, Aardrijkskundig woordenboek der
Nederlanden. Deel 1-12, Gorinchem, 1839-1848.

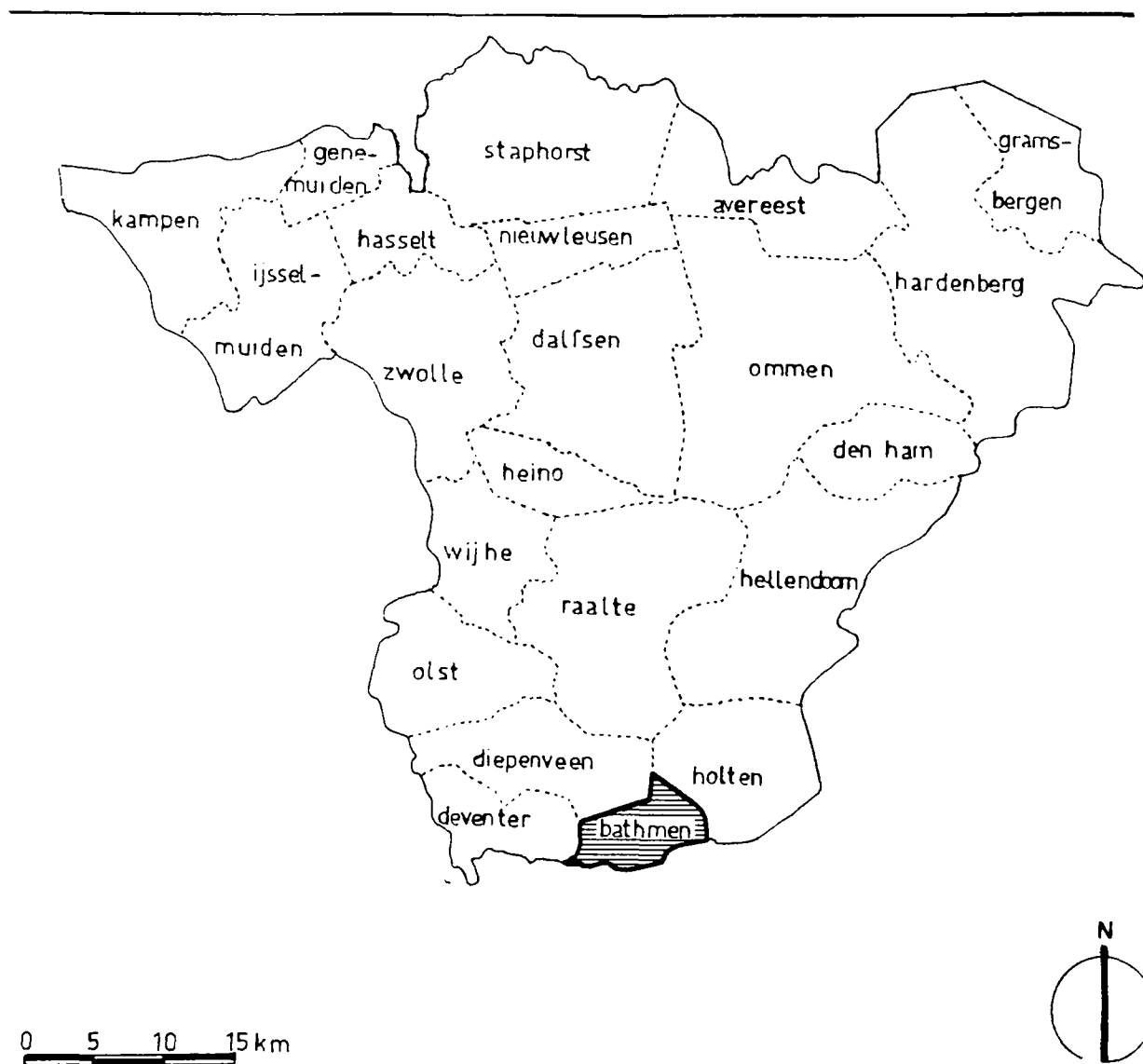
Steden en dorpen in Overijssel, Jaarboek Overijssel, Zwolle, 1980.

Tabel 3.
Woningvoorraad en bevolkingsomvang per kern of buurschap op 31 mei 1947.

kern of buurschap	woningvoorraad	aantal inwoners
Bathmen		797
Pieriksmars		58
Apenhuizen		49
Loo		87
Dortelhoek		110
Zuidloo		38
<u>Verspreide huizen</u>		<u>1.116</u>
Totaal	461 (240)	2.255

KAART 1

DE LIGGING VAN DE GEMEENTE BATHMEN IN SALLAND

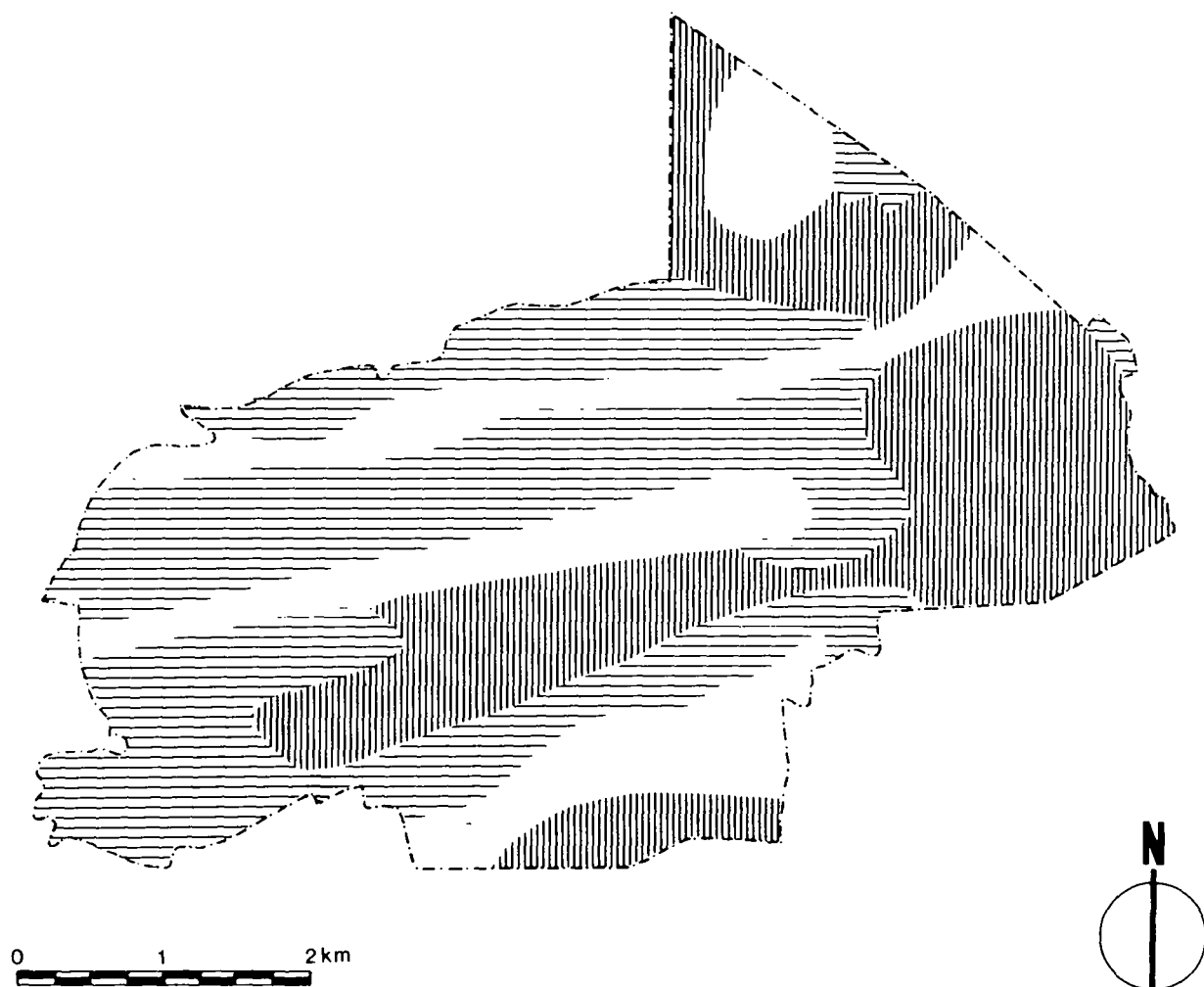
Grenzen van Salland

Gemeentegrenzen

Bron: Atlas van Nederland, 1963 - 1977.

KAART 2

BODEMGESTELDHEID EN GEOLOGIE

Enkeerdgronden bestaande uit fijn zand, ondergrond: dekzandvlakten en dekzandruggen en -welingen

Overige fijnkorrelige zandbodems op dekzandondergrond

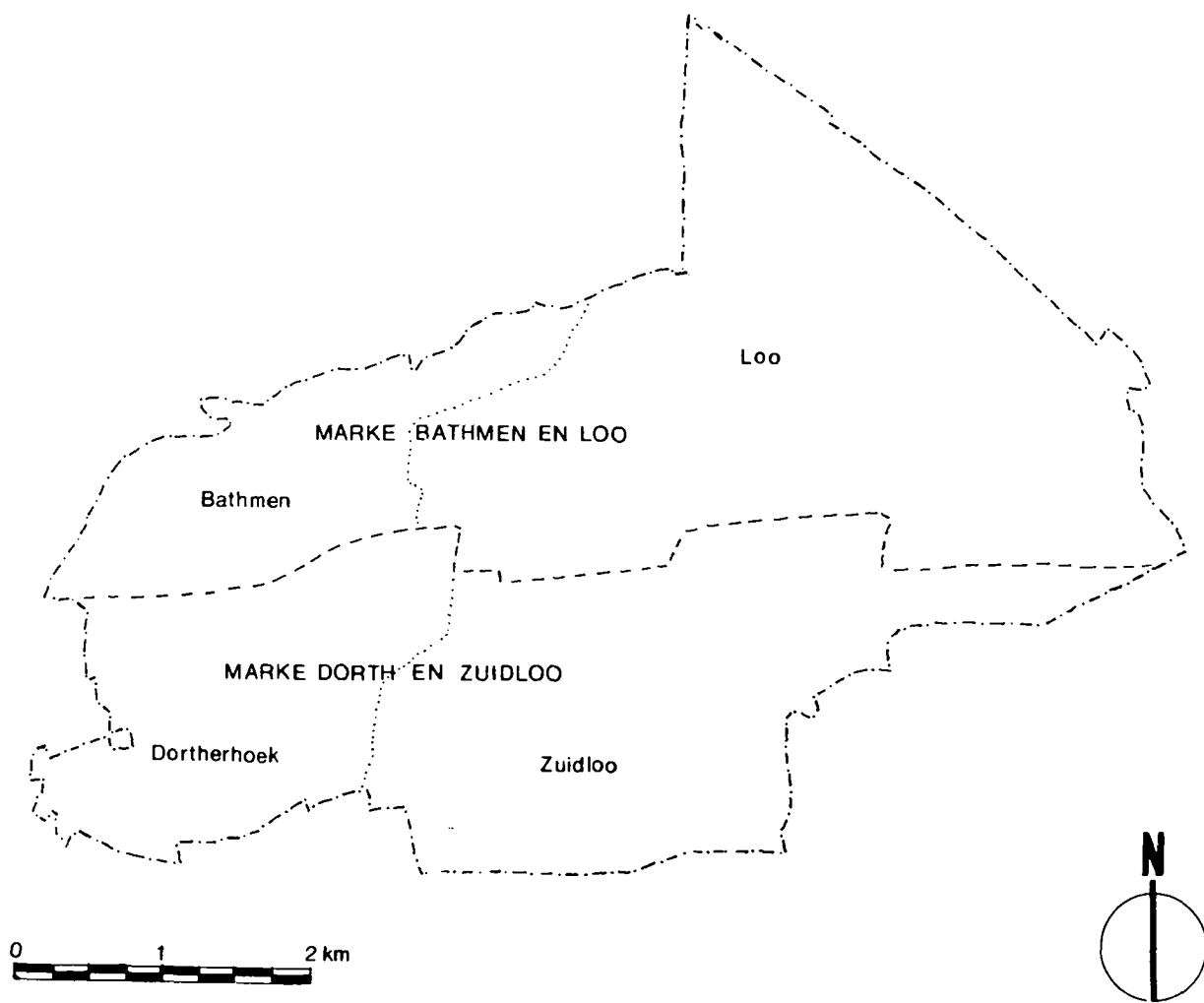

Beekeerdgronden bestaande uit fijn zand en zandige zavel en klei in beekdalen, sneeuwmeltwatergeulen en beekoverstromingsvlakten

Bron: Bodemkaart van Nederland, 1985.

KAART 3

DE MARKEN EN BUURSCHAPPEN

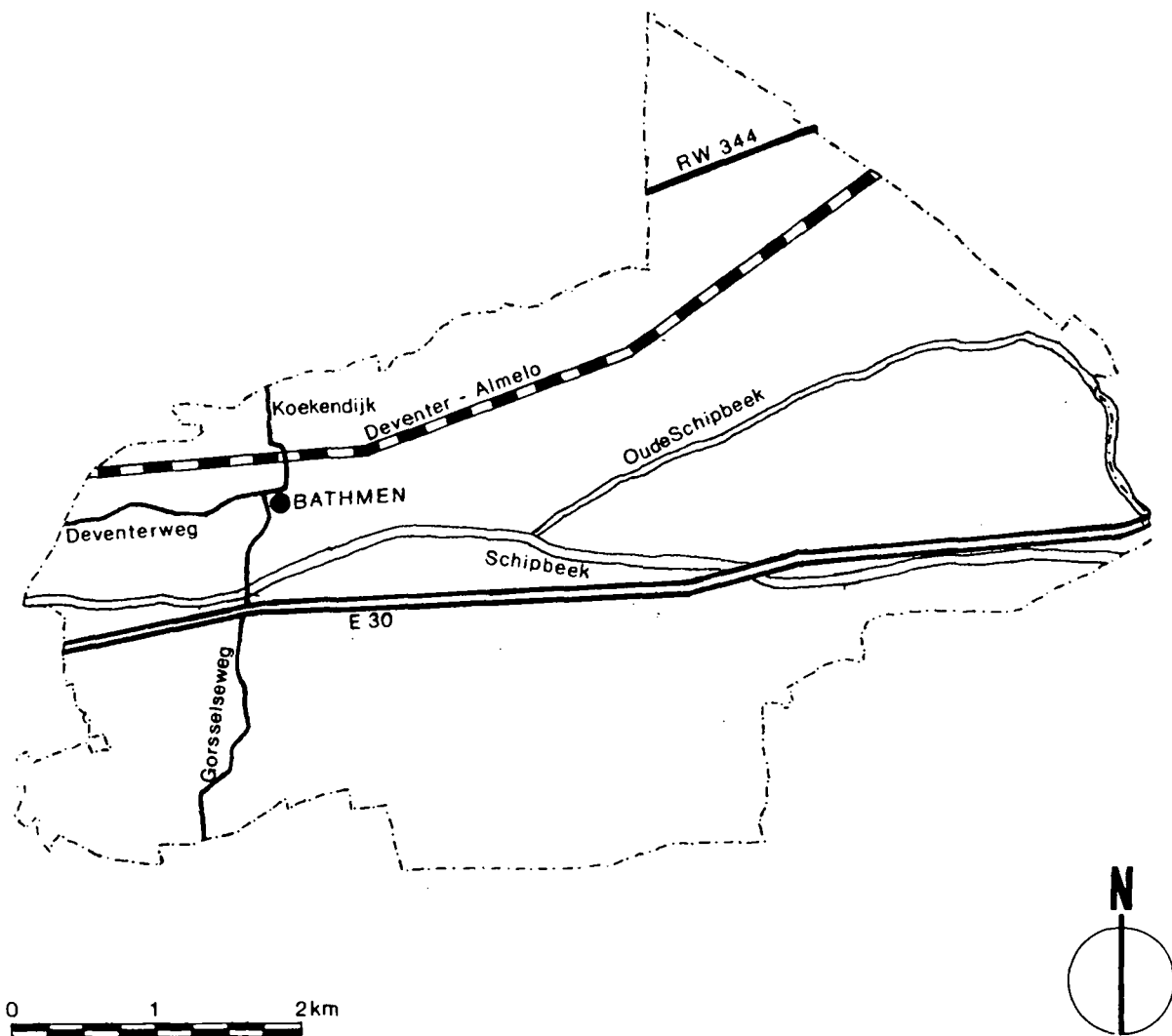

- Gemeentegrens
- Grenzen van de marken
- Grenzen van de buurschappen

Bron: Geschiedkundige Atlas van Nederland, 1924.

KAART 4

INFRASTRUCTUUR

== Autoweg met gescheiden rijbanen

— Hoofdweg of verharde weg

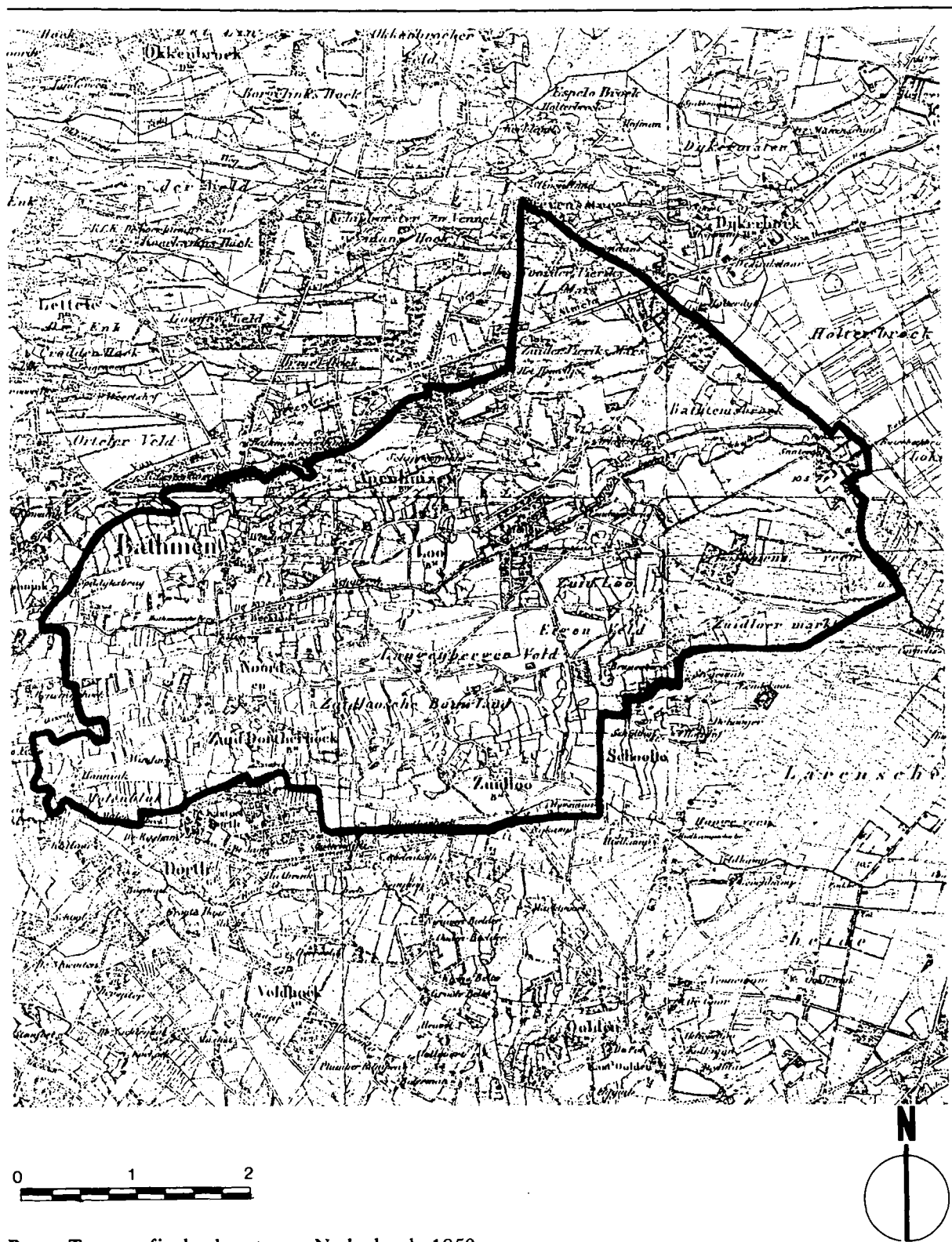
⊓ Spoorweg

== Rivier of beek

Bron: Grote Topografische Atlas van Nederland, 1987.

KAART 5

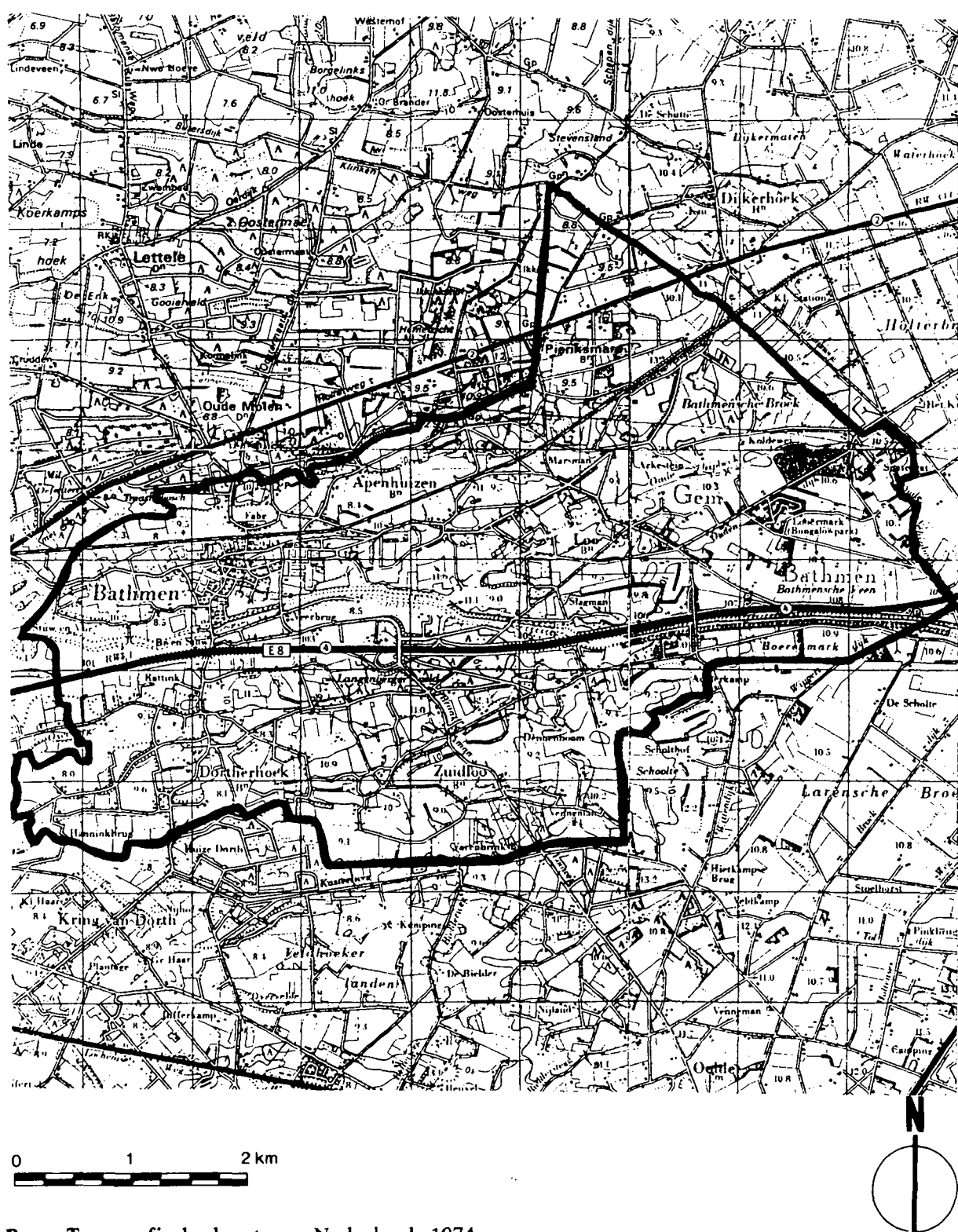
BATHMEN OMSTREEKS 1850

Bron: Topografische kaart van Nederland, 1859.

KAART 6

BATHMEN OMSTRECKS 1972

Bron: Topografische kaart van Nederland, 1974.